

פרשת פנחס

שלום בשבת ובשביעית

עניני שבת מתיחסים לפרשתנו בשתי נקודות. אחת במפורש ואחת מכללא. בציווי על הקרבנות נתפרשה עולת שבת בשבתו, ואילו בהבטחה לפנחס נאמר: "הנני נותן לו את בריתי שלום". מדברי הרמב"ן עולה שיש מכה משותף נסתר לשתיים. "אין במוספי השבת חטאת כשאר כל המוספין, מפני שכנסת ישראל בת זוגו והכל שלום, והמשכיל יבין" (במדבר כ"ח ב.). והסביר ב"פרי-צדיק" (עמ' 192) שכונתו למה שאמרו (בב"ר ס"פ י"א) שכנס"י היא בת הזוג של השבת, "והכל שלום יובן ע"פ מה שאמרו בזה"ק (ח"ג קע"ו ע"ב) שלום ומאי היא – שבת, דאיהו שלמא דעלאי ותתאי". בדרך זו הולך אף בעל "שם משמאל". (עמ' שס"ג, שס"ו. וראה עוד ב"משך חכמה" ד"ה עולת שבת בשבתו.)

מעלתה המופלאה של השבת המתייחסת למדרגת השלום והשלמות, אינה מותרת מקום לחטא ולחטאת. אפשר שמכאן אף ענינה של הברכה המיוחדת: שלום. כך שנינו במשנה (ברכות נ"ד). "התקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם", ובערוך ע' עת "וזה התקון הוא שלום עליכם, ושלום משמותיו של הקב"ה". (ראה "אוצר הגאונים" ברכות שם, תר"ש שמות י"ח אות מ"ג.) ויש מי שהסתפק (אבן-שמואל, ספר השבת עמ' 601) האם "אין ברכת השלום בכל ימי החול מבע לגעוגעינו על יום השלום, יום השבת". (וראה "באר היטב" אר"ח ש"ז סק"ב. "אוצר כל מנהגי ישורון" עמ' 204.)

מימד נוסף עולה מדברי בעל שפ"א: "גדול השלום שניתן לפנחס, פי' השלמות הוא גמר המכוון, להיות האדם בא למקום המיוחד לו, ונודע לו עיקר המכוון שע"ז נברא. וזה השלמות, האדם אינו יכול למצוא, רק בעזר עליון, והוא בחינת שבת שנקרא שלום, בכח הנשמה היתרה שמתדבק האדם לשרשו ומקומו, לכן נקרא יום מנוחה ושמחה" (במדבר עמ' פ"ז, וראה עוד מה שכתב בשנת תרנ"ט).

וכן בהתיחס לקרבן השלמים כתב (ויקרא עמ' 26) "בכל מקום שיש התחברות התחתונים אל השורש בעליונים זה בחינת השלום". (וראה שם עמ' 181 ובראשית עמ' 93.) מעלת השלום כשם שהיא מתיחדת לשבת כך היא כוללת את מעלות השמיטה. כתב בהקדמת "שבת הארץ" (כרך א עמ' 64): "שנת שבתון מוכרחת היא לאומה ולארץ, שנת שקט ושלוה, באין נוגש ורודה, שנת שויון ומרגוע, אין רכוש פרטי מסוים ולא זכות קפדנית, ושלום א-להי שורר על כל אשר נשמה באפר". ואילו בעל שפ"א דן על מעלת א"י "כמקום מיוחד להתקשר בשורש העליון... וכשבנ"י נתיישבו בארץ קבלו כח הנשמה שלמעלה" (ויקרא עמ' 200) "וכמו שנבחרו בנ"י ונתן לנו השבת שהוא עדות שיש לבנ"י דבקות בשורש העליון... כן השמיטה בארץ עדות שא"י נבחרה להיות לה דבקות בשורש העליון" (שם עמ' 201).

התקשרות זו של "ימי השמים על הארץ, פי' דכל שלמטה יש לו שורש למעלה, וימי השמים הם השרשים מהימים שעל הארץ" (שם עמ' צ"ט) – היא שמעניקה לשמיטה את מימד המנוחה, השביתה, השלום והשלמות. (עיין לעיל פ' במדבר, פ' קרח). "ושבתה הארץ להיות חיות ודבקות בשורש המנוחה גם בארציות וגשמיות" (שפ"א ויקרא 189).

לברכת "שבת שלום" שבשבתותיה של השמיטה משמעות כפולה של שלום עולמים (שש"ה עמ' 17-18).

זהות בין השלום, השבת והשמיטה מקבלת משמעות מיוחדת בשבתות של בין המיצרים. יסודו של החורבן בשנאה ופרוד שבא בתוך העם, ענינה הפנימי של השמיטה בשוויון ובאחדות שהיא מביאה בתוך העם (שפ"א בהר תרמ"א) "ולכן חרב המקדש ע"י שנאת חנם וע"י בטול שמיטין ויובלות כי הכל ענין אחד" (שפ"א שם עמ' 191 שש"ה עמ' 118). הבלטת והעמקת ערכי השלום בשנת השמיטה יש בהם כדי לסייע לאחוד בני העם ולקרוב תהליכי הגאולה.

בלקוטי הלכות לר"נ מברסלב (אר"ח הלכות שבת כרך ג' עמ' 60, ל"ג) כתב שעיקר התקון של בין המיצרים הוא בשבתות שבג' שבועות אלו. ובדרך הדרוש החסידי, כתב בעל "תפארת שלמה" (ח"א עמ' 226), על היחס בין השמיטה והחורבן: "אז תרצה הארץ את שבתותיה – אז בזמן הגלות תרצה הארץ את שבתותיה, הם השבתים-השבתות, המה לרצון לפני הקב"ה בשמחה גדולה. כמ"ש רב לך שבת בעמק הבכא, ימי המיצרים בין י"ז תמוז לת"ב המה עמק הבכא ואז רב לך שבת, יום השבת קודש בימי המיצרים הוא יותר גדול מכל ימות השנה".

וע"פ דרכנו, מעלתה של השבת שבין המיצרים בהדגשת השלום = השבת, אותו שלום המשלים בין פרודי החורבן, המביא אחוד בין הנפרדים, אחוד בנפשו של האדם שעולמו הפנימי חרב עליו, אחוד בארץ שחרבה ונפרדה מבניה ואחוד בעם מפוזר, מפורד ומפוצל. לכל המערכת המאוחדת והמאחדת הזו, המבשרת שלום בעולם מתוסף מימד מיוחד בשנת השבת, שנת המנוחה, שנת השלום: שלום האדם עם עצמו, עם אחיו, עם אדמת מולדתו המתרצית ונגאלת "ישאו הרים שלום לעם" (תהילים ע"ב ב').

